

תקבו נתיבות נתיב הבושה עולם

נתיב הבושה

פרק א

בספר משלי (כא, כט) העז איש רשע בפניו וישר יבין דרכו.

שלמה המלך רצה לומר כי האדם שהוא עז הוא ניכר בפניו של אדם כמו שנקרא עזות פנים, ונקרא כך מפני שאין משיב פניו אחר משום אדם אף אם הוא גדול שבגדולים אין משיב פניו אחר והוא עומד ומעיז כנגדו, ולכך עיקר העזות הוא ניכר בפנים של אדם. וכבר התבאר כי הפנים של אדם מתיחס אל עצם צורת האדם לפי שבו נגלה וניכר לבריות מי הוא, וכאשר האדם הוא עז פנים וכל עז הוא יוצא מן היושר ומן הסדר בתוקף ובעזות, והוא מורה כי עצם צורתו מה שהוא יוצא מן הראוי ומן הסדר בתוקף ובעזות, ומפני כך נקרא רשע כי כל רשע יוצא מן הסדר בתוקפו ובורוע רמה שלו וכמו שהתבאר בנתיב הצדק.

ולכך כל עז פנים הוא נכנס בכל מעשה בעולם אף שבסוף מגיע אל דבר שהוא יוצא מן הסדר הראוי אינו נמנע מלעשות, כי בעזות שלו הוא גומר הדבר אף שאינו ראוי. אבל מי שהוא ישר והישר הוא הפך העז כמו שהתבאר כי העז פנים הוא רשע, וכבר ידוע כי גדר הרשע שהוא יוצא מן היושר ולפיכך יבין הישר דרכו, ואם דרכו שיבא בסוף אל הדבר שהוא יוצא מן היושר אינו הולך בדרך ההוא לגמרי.

ובפרק ואלו מותרין (נדרים כ, א) בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (שמות כ, יז), תניא ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מכאן אמרו סימן יפה לאדם שהוא ביישן, אחרים אומרים כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא וכל שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני, ע"כ.

דבר זה בודאי שהבושה מביא לידי יראה, שהמתבייש הפך העז שהוא מעיז נגד אחר ולפיכך מכת עזותו אינו מקבל יראה מאחר, אבל המתבייש אינו עומד נגד אחר שאין ראוי לעמוד כנגדו. ולפיכך הבושה מביאה לידי יראת חטא, שאם אינו עומד אפילו כנגד אחר מכל שכן שהוא מקבל עליו יראת ה' יתברך ולפיכך סימן טוב באדם שהוא ביישן.

ואחרים הוסיפו לומר שיותר מזה שמי שיש לו בושת פנים לא במהרה הוא חוטא, ודבר זה תוכל להבין מפני כי החוטא הוא יוצא מן היושר כמו שכתוב העז איש רשע בפניו וישר יבין דרכו, ולכך מי שהוא הפך העז פנים לא במהרה הוא חוטא, כי כל מצות ה' יתברך הוא גזירה מן ה' יתברך על האדם, וכאשר האדם בעל בושה וגדה הבושה שהוא מתפעל מאחר ואינו עומד כנגדו ולפיכך בעל בושה מוכן הוא לקבל הגזירות והמצוות מן ה' יתברך הגזיר, וכאשר הוא מוכן לקבל הגזירה הוא גם כן מוכן שלא יעבור. ולכך אמר אחר כך שכל מי שאין לו בושה ידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני, ורצה לומר כי בהר סיני היה ה' יתברך למלך ישראל ואלוה עליהם לתת להם גזירות מצותיו, ושם כתיב למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (שמות כ, יז), כלומר כאשר בא ה' יתברך לתת מצותיו שיהיו ישראל שומרים מצותיו ויהיה גזירותיה עליהם, לכך נגלה עליהם בעצמו שיהיה קבלת מצותיו מצד יראת ה' יתברך שהיא העלה על העלול, והיה ה' יתברך נגלה בכבודו על הר סיני בעצמו, כי כאשר המלך בא בעצמו יש כאן יראה.

ואל תאמר כי אותה היראה לא היה ה' לשעה, זה אינו כי כאשר נגלה ה' יתברך על הר סיני ולקח ישראל אליו לעב, כדכתיב אנכי ה' אלהיך (שמות כ, ב), ועל הר

נתיבות

נתיב הבושה

עולם

תקבו

הנגלה ה' יתברך עליהם בעצמו והיה יראתו על פניהם נעשו ישראל אל ה' יתברך לעם הם עלולים לגמרי, ובשביל זה יש להם היראה עולמית כי בענין זה נעשה ה' יתברך בלך על ישראל וישראל אליו לעם שהיראה עליהם, ומי שאין לו בושה אינו מוכן לקבל יראה כלל, ומאחר שאינו מוכן לקבל יראה כלל אם כן אבותיו לא עמדו על הר סיני, כי בהר סיני אי אפשר בלא יראה שבזה נעשה ה' יתברך מלך על ישראל והם אליו לעם, ולדבר זה אין הסרה אותה קבלה שקבלו ה' יתברך למלך, ולכך מי שאין לו בושה בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני שאם עמדו על הר סיני וקבלו אבותיו יראת ה' יתברך על פניהם לא היה לדבר זה הסרה כלל, כמו שאין הסרה מה שה' יתברך מלך ישראל מפני שקבלו מלכותו על הר סיני.

אמר

בפרק הערל (יבמות עט, א) אמר ג' סימנים באומה זו רחמנים ביישנים גומלי חסדים, רחמנים דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך (דברים יג, יח) כל המרתם על הבריות מרחמים עליו כו' וכל שאין מרחם על הבריות אין מרחמים עליו, ביישנים דכתיב למען תחיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (שמות כ, יז), גומלי חסדים דכתיב למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט (בראשית יח, ט), כל מי שיש בו ג' סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו וכל מי שאין בו ג' סימנים הללו אין להדבק באומה זו, ע"כ.

יש לך לדעת מה שאלו ג' סימנים הם באומה הישראלית כי ירשו אלו ג' סימנים מן האבות, כי בא להם מדת הרחמים בן יעקב שמדתו מדת הרחמים שכך כתיב אצלו ואל שדי יתן לכם רחמים (בראשית מג, ה), וכן ירשו מדת הבושה מן יצחק שהרי מדת הבושה הוא מדת היראה וכדכתיב למן תהיה יראת ה' על פניכם, וזהו מדת יצחק כי מדתו מדת היראה כדכתיב ופחד יצחק

היה לי (שם לא, מב), וישבע יעקב כפחד אביו יצחק (שם, ג). גמילות חסדים מן אברהם דכתיב אצלו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה וגו' (שם יח, ט), הרי לך כי מדת אברהם מדת החסד כאשר ידוע, ולפיכך מי שיש בו ג' סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו.

והוא דקאמר הכא דישאל הם ביישנים ואלו בפרק אין צדין (ביצה כה, ב) קאמר תניא משמיה דר"א מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהם עזים שנאמר מימינו אש דת למו (דברים לג, ב), ותניא ר' ישמעאל אומר ראוי הללו לתת להם דת אש, איכא דאמרי דתייהם של אלו אש שאלמלא לא נתנה תורה לישראל אין בריה יכולה לעמוד בפניהם.

אין זה קשיא דהא והא איתא שהם עזים היינו שאין להם גסות ועבנת החומר כמו שיש לביישן שהוא בעל חומר, לכך מה שישאל הם עזים מורה שהם בעלי נפש ואין הנפש שלהם מוטבע בחומר, ומכל מקום הם ביישנים שהם מקבלים התפעלות מזולתם, כאשר ראוי לקבל התפעלות מן ה' יתברך או ממי שהוא גדול ממנו אז הם בעלי בושה ביותר, ודבר זה מדה אחרת לגמרי כאשר הוא מוכן לקבל התפעלות מאחר, אבל בעצמם עזים הם.

ואף שיאמר על ישראל שהם אינם עזי פנים והם מקבלי התפעלות מאחר אבל עזים הם בעצמם, וזה כי אינם בעלי חומר והם כמו אש שהוא פועל ביותר מפני שהוא פועל בכח גדול, וכמו שהוא פועל בחזקת כח הוא ממהר לקבל התפעלות כי מי הוא שתוא יותר תקיף מן האש ועם כל זה הוא ממהר לקבל התפעלות מן המים שהם מבטלים כחו, וכך הם ישראל שהם חזקים ותקיפים מאוד בעצמם אבל ממהרים לקבל התפעלות מאחר הוא הבושה, ודבר זה מבואר מאוד.

ובפרק קמא דברכות (יב, ב) אמר רב חנינא סבא משמיה דרב כל העושה דבר